

МУЛЬТИМОДАЛЬНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

MULTIMODAL STUDY METHODS OF THE ENGLISH LANGUAGE FOR STUDENTS WITH THE SPECIALITY IN ECONOMICS AT HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

У статті розглядаються особливості використання нових інформаційних навчальних технологій у процесі навчання іноземної мови студентів економічних спеціальностей у вищих навчальних закладах. Пропонується ланка різних видів цифрових, мультимодальних технологій із традиційними й інноваційними методами навчання іноземної мови, а також розглядаються можливості цього методу навчання як засобу підвищення ефективності навчального процесу. Виникають нові вимоги до рівня професійної підготовки студентів вищих економічних навчальних закладів через інтеграцію України до Європейського Союзу та збільшення мережі міжнародних контактів. Виникають нові умови та потреби у володінні англійською мовою (як мінімум), тому її вивченню приділяється все більше уваги. Це є необхідним елементом для розвитку та покращення міжнародних відносин, зв'язків та співробітництва різних країн. Є потреба у спеціалістах у сучасному суспільстві, які вільно володіють іноземною мовою на побутовому та професійному рівнях, через що необхідно шукати нові ідеї, розроблювати нові підходи та застосовувати нові технології для вирішення поточних проблем. Оскільки в нашій реальності панує НТП, то складно уявити сучасну модель навчання без використання новітніх технологій, мультимедійних засобів навчання. Вища освіта стає масовою, що можна спостерігати в усьому світі. Масовість призводить до того, що якість освіти знижується, а потреби суспільства продовжують зростати, тому наявні проблеми можна вирішити лише з використанням новітніх технологій, дистанційного навчання, штучного інтелекту та іншого. У реаліях сучасного життя іноземна мова стає невід'ємною частиною професійного зростання теперішніх і майбутніх спеціалістів, тому її вивчення є істотною частиною навчального процесу як у ВНЗ, та і в школах. Вимоги до володіння іноземною мовою є високими. Спеціалісти мають вільно володіти англійською (майже на рівні самих носіїв). Для кращої інтеграції до мовного потоку, середовища є закордонна практика, навчання, але наразі не всі мають таку можливість, тому застосування мультимедійних технологій та мультимодальних засобів є особливо актуальним.

Ключові слова: англійська мова, мультимедійні технології, викладання англійської мови у ВНЗ, навчання англійської мови, студенти економічних спеціальностей, НТП, масовість, міжкультурна комунікація.

This article studies the peculiarities of the use of new information technologies in studying and teaching a foreign language for students with the speciality in economics at higher educational institutions. The author proposes several digital, multimodal technologies with the traditional and innovation methods of study of a foreign language and studies the opportunities of this study method as a way for upscaling the efficiency of the study process. New requirements to the level of competence and qualification of students at economic higher educational institutions appear due to the integration to the European Union and enhancement of a network of international contacts. There are new conditions and need of knowing at least the English language that appear today, therefore more and more attention is paid to its learning. It is a required component for the development and improvement of the international relations, contacts and cooperation of different nations. The modern society needs experts having a sufficient level of knowing English at the daily and professional levels. For this reason, the society need look for some new ideas, elaborate new approaches and implement new technologies so to resolve the current problems. As the science and technology progress governs our reality, it is difficult to imagine the modern model of study without using the latest technologies, multimedia. The higher education is becoming widespread, as confirmed by the experience in the whole world. This mass character results in the degrading of the education quality and increasing of needs of the society. Therefore, it is possible to resolve the current problems only by using the latest technologies, remote study, artificial intellect and others. In the real modern life, a foreign language becomes integral for the professional growth of the present and future specialists. The study of the language is essential for the educational process as at higher educational institutions as at schools. The requirements for the level of language knowledge are high. Specialists should fluently speak English, almost at the level of native speakers. The internship, study abroad help to achieve some better integration to the language flow, environment, but not everyone has such an opportunity nowadays, so the implementation of multimodal methods and use of multimedia are particularly important.

Key words: English, multimedia, teaching English at higher educational institutions, study of English, students with the speciality in economics, science and technology progress, intercultural communication, mass character, multimodal methods.

УДК 81'243:378.147:378.6
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/34-2.6>

Велущак М.Я.,
канд. пед. наук,
асистент кафедри іноземних мов
для гуманітарних факультетів
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Інтеграція України до Європейського Союзу та збільшення мережі інтернаціональних контактів спричиняють виникнення нових вимог до кваліфікації, професійної підготовки студентів економічних та інших спеціальностей ВНЗ. Виникають нові умови та потреба у володінні англійською мовою (як мінімум), тому її вивченню приділяється все більше уваги. Це є необхідним елементом для розвитку та покращення міжнародних відносин, зв'язків та співробітництва різних країн. Є потреба у спеціалістах у сучасному суспільстві, які вільно володіють іноземною мовою на побутовому та професійному рівнях, через що необхідно шукати нові ідеї, розроблювати нові підходи та застосувати нові технології для вирішення поточних проблем. Оскільки в нашій реальності панує НТП, то складно уявити сучасну модель навчання без використання новітніх технологій, мультимедійних засобів навчання. Вища освіта стає масовою, що можна спостерігати в усьому світі. Масовість призводить до того, що якість освіти знижується, а потреби суспільства продовжують зростати, тому наявні проблеми можна вирішити лише з використанням новітніх технологій, дистанційного навчання, штучного інтелекту та іншого. У реаліях сучасного життя іноземна мова стає невід'ємною частиною професійного зростання теперішніх і майбутніх спеціалістів. Тому її вивчення є істотною частиною навчального процесу як у ВНЗ, та і в школах. Вимоги до володіння іноземною мовою є високими. Спеціалісти мають вільно володіти англійською, майже на рівні самих носіїв. Для кращої інтеграції до мовного потоку, середовища є закордонна практика, навчання, але наразі не всі мають таку можливість, тому застосування мультимедійних технологій є особливо актуальним.

Актуальність дослідження проблеми навчання англійської мови студентів економічних спеціальностей у ВНЗ за допомогою мультимедійних методів навчання полягає у вимогах й потребах сучасного суспільства у висококваліфікованих спеціалістах із високим рівнем володіння англійською мовою в побутовій та професійній сферах життя.

Метою статті є встановлення ефективності застосування мультимедійних методів у навчанні англійської мови. **Завдання роботи** полягає в тому, щоб дослідити поточні проблеми вивчення й викладання англійської мови для економічних спеціальностей ВНЗ, ефективність застосування інноваційних технологій, мультимедійних методів; виявити способи підвищення ефективності навчання англійської мови за допомогою мультимедійних засобів; визначити методи та прийоми їх застосування у навчанні англійської мови. Як метод та методика дослідження використовується теоретико-методологічний підхід та експериментально-порівняльне дослідження.

Виклад основного матеріалу. У сучасному житті іноземна мова стає невід'ємною частиною професійного зростання теперішніх і майбутніх спеціалістів, тому її вивчення є істотною частиною навчального процесу як у ВНЗ, так і в школах. Вимоги до володіння іноземною мовою є високими. Спеціалісти мають вільно володіти англійською (майже на рівні самих носіїв). Для кращої інтеграції до мовного потоку, середовища є закордонна практика, навчання, але наразі не всі мають таку можливість, тому застосування мультимедійних технологій є особливо актуальним. З огляду на це, в процесі навчання можуть виникати різні проблеми, що стосуються переважно орієнтування у викладанні іноземної мови. Цей підхід передбачає формування у студентів навичок іномовного спілкування у побутовій, діловій, професійній та науковій сферах і ситуаціях. Студенти мають володіти не лише мовою, а й знаннями про культуру, традиції країн, мови яких вони вивчають. Для спрямованості навчання повинні бути належними навчальні матеріали та інші засоби навчання, що відповідатимуть останнім досягненням у тій чи іншій сфері професійної діяльності, науковим і технічним відкриттям для постійного професійного зростання студентів не тільки у сфері вивчення англійської та інших іноземних мов, але й у сфері основної професійної діяльності, спеціалізації. НТП є постійним, але наша сучасна реальність не завжди встигає за ним. Економічна ситуація в країні, рівень культури, усвідомленості, політичні обставини – усе це впливає на навчальний процес. Закордонна практика, навчання є майже мрією для багатьох, а впровадження інноваційних технологій не завжди є можливим через економічні, соціальні обставини. В епоху НТП, розвитку сучасних цифрових технологій істотно змінилися й способи обробки та обміну інформацією. Наразі вивчення іноземної мови стає мультимодальним за своєю природою, тобто таким, що передбачає та використовує декілька шляхів, режимів власної реалізації [1, с. 66]. Технології застосовують різні форми навчання, спрямовані на розвиток відповідних компетенцій. Відбувається реформа освіти, пов'язана з цифровою революцією, змінюється ринок праці, побут і попит, з'являються нові компетенції, відповідальність зростає. Змінюється процес навчання іноземної мови, перетворюється методика викладання, система перевірки якості знань. Статус курсу «Іноземна мова» у ВНЗ значно підвищився. Виникає низка питань щодо оптимізації, оптимальної організації процесу навчання відповідно до сучасних вимог та реальних умов викладання.

Дослідивши підходи й методи вітчизняних і зарубіжних науковців, таких як О.І. Літікова, Н.Л. Драб, М.І. Смирнова, Ю.К. Бабанський, Д. Чан, Р. Керн, Р. Лофтхауз, Дж. Джексон та ін.,

можна визначити такі характерні риси навчання іноземної мови: короткі терміни опанування іноземної мови; спілкування панує над вивченням граматичних правил; упровадження мови через спілкування; форма рольової гри; інтегрований, мультимедійний, комунікаційний підходи [2].

Практична реалізація навчання іноземних мов базується на національній програмі з навчання іноземних мов у ВНЗ України. Наприклад, на підставі цієї програми створено Типову навчальну програму для викладання англійської мови професійного спілкування "National ESP Curriculum for Universities", що є спільною ініціативою Міністерства освіти та науки України та Британської Ради в Україні, яка є зосередженою на рекомендаціях Ради Європи. У студентів формуються професійні мовні компетенції, адаптація студентів до професійної діяльності. За Типовою програмою у студентів ВНЗ формуються професійні комунікативні компетенції, що розглядається як мовна поведінка. В умовах обмеженості у часі навчання розроблюються та впроваджуються навчально-методичні комплекси, що враховують справжні потреби навчання та потреби саме студентів [7]. Ефективне опанування іноземних мов не є можливим без пошуку дієвих методів, підходів і методик викладання, організації та оптимізації навчального процесу. Викладачі перебувають у постійному пошуку ідей і технологій. Прагнення поновити, модернізувати процес викладання, більш залучити студентів та викликати більший інтерес і бажання призводить до глибшого дослідження різних наявних методів і підходів та їх удосконалення. Під час реалізації інноваційних методів у викладанні іноземної мови не можна не працювати з проблемним підходом, особистісно орієнтованими підходами [6]. З'явилось поняття мультілітеративності. Термін «мультілітеративність» (multiliteracies) був уведений у 1996 році групою британських учених і окреслив новий підхід до розвитку грамотності і педагогічного процесу. Цей підхід, що включає два ключових аспекти, як-от лінгвістичне розмаїття і мультимодальні форми навчання, з'явився у відповідь на дві значні зміни в житті суспільства: появу і розвиток різних способів комунікації за допомогою нових технологій, таких як Інтернет, мультимедіа та цифрові засоби масової інформації, і сплеск мовного та культурного розмаїття у зв'язку зі зростанням транснаціональної міграції [4]. Оскільки з приходом у життя людей нових технологій змінилися і способи їх спілкування, то необхідно використовувати і розвивати «нову грамотність», що не зможе не відбитися на зростанні використання цифрових технологій в сучасній практиці навчання. Основне завдання навчання англійської мови на неможливих спеціальностях полягає у здобутті навичок, характерних для студентів іноземних мов: поглиблене вивчення граматики англійської мови, здобуття

комунікативних навичок, знайомство з іноземним простором, культурою, творами публіцистичного і художнього стилів, професійною літературою за спеціалізацією. Наявні великі перешкоди у втіленні цих ідей на практиці. Це пов'язано з академічними годинами, встановленими в навчальних програмах та академічних планах. Особлива увага повинна приділятися технологіям, інноваційним методам і підходам, підвищенню стандартів, покращенню якості, практичній орієнтації навчального матеріалу, застосування інформаційно-комунікативних технологій тощо. У зв'язку з тим, що кількість годин, відведених на вивчення іноземної мови, є обмеженою, велику увагу викладачеві слід приділити самостійній та індивідуальній роботі студентів, корисними для чого є мультимедійні засоби навчання. Результатом правильно організованого навчального процесу, підвищення зацікавленості та усвідомленості студентів є залучення студентів до мовного середовища, незважаючи на можливі перешкоди, що можуть бути пов'язаними з економічними та іншими обставинами. Мультимедійні методи навчання є досить дієвими для позааудиторної діяльності, що відкриває нові можливості для підвищення продуктивності взаємодії викладача й студента, залучення студента до мови, компенсації недостатньої кількості аудиторних годин [5]. Мультимедійні технології, методи в наш час розвиваються дуже стрімко й застосовуються в усіх сферах життя. Під час вивчення іноземної мови, а щодо теми дослідження – англійської, навіть за умов активного використання комунікативного підходу, враховуючи обмежений час, студенти-нефілологи, студенти економічних та інших спеціальностей ВНЗ мають обмежену кількість можливостей для взаємодії з мовою. За допомогою мультимедійних методів, інформаційно-комунікаційних технологій студенти мають можливість безпосередньо контактувати з носіями іноземної мови та мовним середовищем. Завдяки технологіям та мультимедійним засобам можна забезпечити більший зв'язок студентів з англійською мовою, поглиблення студентами більшої кількості інформації завдяки роботі всіх відділів мозку та підвищити якість навчання через надання можливості для розвитку комунікативних навичок. Інформаційно-комунікативні технології, мультимедійні методи навчання є перспективними в наш час, тому що вони надають викладачам і студентам можливість спілкуватися між собою та із зовнішнім світом, незважаючи на наявні обмеження як у часі, так і в місці. Це відбувається за допомогою соціальних мереж, електронної пошти, вебінарів, інформаційних порталів, онлайн-конференцій, вікі, блогів та чатів. Мультимедійні методи підвищують мотивацію та зацікавленість студентів, забезпечують більшу кількість можливостей для самостійного навчання, опрацювання та розу-

міння матеріалу, імплементації вивченого, комунікації. Інформаційно-комунікаційні технології надають доступ до достовірної інформації, усувають географічні обмеження, накладають на студентів більшу відповідальність за власне навчання.

ІКТ, мультимедіа стрімко та інтенсивно розвиваються; формуються перспективні технології та підходи у навчанні англійської мови, які орієнтуються на інтелектуальний розвиток студентів. Серед основних перспективних напрямів застосування ІКТ в навчанні можна виокремити такі: навчальні бази даних, навчальні та експертні системи, відеокomp'ютерна система, мультимедіа, віртуальна реальність. ІКТ стають усе більш популярними серед викладачів і студентів. Мультимедійні засоби дозволяють викладачам інтегровано представити на екрані комп'ютера будь-яку аудіовізуальну інформацію, проводити інтерактивне спілкування зі студентами, вести інтерактивний діалог із системою. Мультимедійні методи навчання забезпечується за допомогою різноманітних засобів: друковані джерела інформації, аудіо- та відеоматеріали, електронні джерела даних. Завдяки мультимедії розвиваються та краще імплементуються інші сучасні підходи до навчання іноземної мови, такі як особистісно орієнтований підхід, кооперативний та колаборативний методи, традиційні підходи й методи. Сучасні технології є ефективним інструментом, що забезпечує полегшення засвоєння знань, робить навчальний процес інтерактивним, комунікативним, усебічним, цікавим, наочним, колективним та індивідуальним. Мультимедіа відіграє активну роль у цьому. Педагогічні методи й підходи, методи викладання мови розвиваються, що пов'язано з проведенням більшої кількості колективних обговорень, рольових ігор, презентацій, усебічного засвоєння інформації [3].

Як зазначають сучасні дослідники, проблема навчання іноземної мови засобами мультимедійних технологій студентів економічних спеціальностей ВНЗ має багато різних аспектів та не є достатньою дослідженою. Існують певні розбіжності та суперечності: 1) теоретичне та практичне ставлення до проблеми з боку всіх учасників процесу навчання; 2) розуміння доцільності та необхідності використання мультимедійних засобів і технологій у викладанні англійської мови з використанням різних ресурсів за відсутності яких-небудь змін у самому навчальному процесі, його плануванні на практиці, постановці завдань, мети, в систематизації навчального процесу та застосуванні мультимедійних методів, засобів, ІКТ та ін.; 3) саме усвідомлення необхідності володіння англійською мовою. На підставі спостережень за навчальним процесом під час занять з англійської мови можна спостерігати той факт, що мультимедійні методи навчання, технології краще забезпечують комунікативний підхід до вивчення мови,

надають більше соціокультурних знань, роблять процес навчання більш індивідуалізованим, допомагають подолати мовний бар'єр, роблять засвоєння навчального матеріалу більш ефективним, атмосферу занять більш доброзичливою та сприятливою. Через упровадження технологій, інновацій, сучасних та інноваційних підходів до навчання англійської мови студенти економічних спеціальностей ВНЗ мають доступ до мультимедійних засобів навчання. Заняття стають більш цікавими та інтенсивними. На початку XXI ст. пріоритетними завданнями розвитку освіти стали ефективність, якість, доступність. Якісний і продуктивний процес навчання розглядається як інструмент соціальної та культурної злагоди, економічного зростання. Процес навчання перебуває на етапі розвитку, тому завжди триватиме його дослідження, відбуватимуться зусилля його покращити. Наразі мультимедіа може цьому сприяти. Викладачі отримують можливість відмовитися від загальних традиційних видів навчальної діяльності, створити електронні матеріали та підручники, що робить процес навчання та викладання більш наочним і мобільним. Але слід зазначити, що стан сучасного ринку мультимедійних і комп'ютерних засобів в Україні відрізняється від західного (відставання на 4–7 років). Через це ми можемо бачити відповідний рівень якості процесу навчання порівняно з рівнем якості заходу. Вища освіта перестала бути атрибутом обраних (наявна масовість). Але явище масовості має як переваги, так і недоліки. Масова вища освіта не забезпечує якості знань, умінь та навичок випускників ВНЗ. Конкуренція на ринку праці зростає. Через це впроваджуються нові методи, підходи та технології. Щодо саме мультимедійних засобів, що використовуються в процесі навчання, на прикладі роботи з мультимедійними проекторами дослідники спостерігають уможливлення матричної презентації інформації, всебічного засвоєння інформації, завдяки чому студент відривається від друкованих матеріалів і текстів, заучування та зчитування. Мультимедійні засоби навчання включають традиційну статичну візуальну інформацію (текст, графіку) та динамічну інформацію (мову, відео, анімацію, музику), що вможливорює одночасний вплив на зорове та слухове сприйняття та засвоєння інформації. Є декілька сучасних методів викладання іноземної мови з використанням мультимедійних технологій, наприклад: онлайн-презентація, мультимедіа есе, вебтвори та цифрові відеопроєкти. Ці методики значно полегшують вивчення іноземної мови, а щодо тематики нашого дослідження – саме англійської мови. Наприклад, за допомогою навіть таких стандартних мультимедійних інструментів, як EverCam, PowerDirector, Power Point та Microsoft Moviemaker, студенти можуть перетворити стандартний твір, есе у цікавий відеоролик, розмістити відеопрезентацію на

одному або декількох мультимодальних джерел, таких як різноманітні вебсайти, канали за типом YouTube та ін., чим підвищити комунікативну компетентність. Спектр можливостей для навчального процесу та отримання з нього вагомих позитивних результатів є надзвичайно широким. На практиці під час застосування сучасних мультимедіа можна спостерігати значне покращення якості викладання матеріалу та підвищення результативності його засвоєння студентами економічних спеціальностей ВНЗ. Завдяки мультимедійним методам навчання англійської мови зміст дисципліни для студентів економічних спеціальностей збагачується, підвищується їх мотивація та інтерес до вивчення англійської, виникає більший простір та ширші умови для продуктивної співпраці між викладачами та студентами. Під час дослідження практичного досвіду викладачів іноземної мови, наприклад ОНЕУ (Одеський національний економічний університет), ми можемо бачити, що застосування мультимедійних засобів і методів є дуже продуктивним й органічним для навчального процесу. Але у процесі опитування саме викладачів було виявлено, що є певні перешкоди для ефективності мультимедійних методів навчання англійської мови студентів економічних спеціальностей: не можна імплементувати мультимедійні методи без розроблення навчальної програми, відповідної підготовки викладачів, створення спеціального мультимедійного центру, формування інформаційних ресурсів та нових засобів освіти, наявного обладнання в аудиторіях та ін.

Висновки. Отже, дослідження показує, що впровадження сучасних, інноваційних методів, підходів до викладання англійської мови студентам економічних спеціальностей ВНЗ має відбуватися за розробленою та апробованою моделлю, що передбачає впровадження мультимедіа, мультимедійних матеріалів, створення відповідних навчальних програм, облаштування навчальних аудиторій, розробку власних мультимедійних

ресурсів, завдяки чому процес реалізації освітньої діяльності стає не лише пасивним, а й активним. Завдяки мультимедійним методам, засобам, ІКТ зростає рівень якості навчання та володіння мовою. Рівень володіння англійською студентів економічних спеціальностей ВНЗ збільшує їх мобільність, надає їм переваги й можливості продовження освіти в європейських навчальних закладах, підвищує їх професійну грамотність та конкурентоспроможність на ринку праці.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Chun D., Kern R., Smith B. Technology in language use, language teaching, and language learning. *The Modern Language Journal*. 2016. Vol. 100. P. 64–80.
2. Джонсон Д., Джонсон Р., Джонсон-Холубек Э. Методы обучения. Обучение в сотрудничестве ; пер. с англ. З. С. Замчук. Санкт-Петербург : Экономическая школа, 2001. 256 с.
3. Захарченко Н.В. Педагогічні умови використання ділових ігор у підготовці майбутніх економістів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Вінницький держ. педагогічний ун-т ім. Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2006. 240 с.
4. Jauregi K. Melchor-Couto S. and van den Bergh R. The Role of Linguistic Self-confidence and Language Anxiety in Telecollaboration among Secondary School Pupils. 2015.
5. Краснова О.І. Метод проекту як пріоритетний напрям розвитку освітніх інновацій у процесі вивчення іноземних мов у ВНЗ. URL: <http://www.tme.umo.edu.ua/docs/6/11krasil.pdf>. (дата звернення: 07.04.2021).
6. Мартан Ж-П., Ратнер Ф.А., Рахимова А.Е. Використання методу "Учіння через навчання" на уроках іноземних мов. *Інозем. мови в школі*. 2007. № 6. С. 2–3.
7. Попко І.А. Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов у вищих навчальних закладах. *Лінгво-методичні концепції викладання іноземних мову немовних вищих навчальних закладах України*. 2003. С. 278–294.